

Sarpsborg kommune
Postboks 237
1702 Sarpsborg

JV

Sarpsborg, 27. mai 2016

PROSJEKT GRAVKAPASITET – RAPPORT FRA KIRKELIG FELLESRÅD

Det vises til kommunens vedtak om å utrede gravkapasiteten i Sarpsborg. Av naturlige årsaker ble utfordringen som ligger i dette vedtaket drøftet med kirkevergen og det ble besluttet å utfordre kirkelig fellesråd v/kirkevergen til å utføre kartleggingen som trengtes.

Finansering

Kommunen bevilget 500.000 kr til gjennomføringen av prosjektet. Midlene ble bevilget som investeringsmidler og stilt til rådighet for kirkelig fellesråd. Under veis i prosessen ble det klart at dette arbeidet ikke kunne finansieres som investering. I tråd med regnskapsforskriften som gjelder hos oss, er kostnadene således blitt ført i driftsregnskapet. Vi har tatt dette «avviket» opp med kommunen, som har bedt oss om å tilbakeføre de mottatte investeringsmidlene. Fordi oppdraget er løst og kostnadene er påløpt, regner vi selvsagt med at det blir fattet vedtak i kommunen om å bevilge tilsvarende driftsmidler i stedet.

Avgrensning av oppdraget

Fordi det oppleves naturlig at kommunens administrasjon selv ivaretar behovene for demografiske og politiske vurderinger, har kirkevergen valgt ikke å gå inn på den typen spørsmål.

Gjennomføringen

Arbeidet startet ca. 1/9-2015 med et tomannsteam bestående av våre to nylig pensjonerte driftsledere, som tok for seg en og en kirkegård, de små og middels store først og deretter de største og mest tidkrevende. Oppdraget de fikk var å sammenholde gravkartene med det som faktisk finnes i terrenget og også hva som er lagt inn/registrert i kartotekene og i det elektroniske gravregisteret. En av hovedmålsettingene med arbeidet har vært å gjøre det elektroniske gravregisteret så komplett og med så høy kvalitet på dataene som mulig, slik at søke- og rapport-funksjonen i registeret kan benyttes til å ta ut rapporter som er til å stole på. Kirkevergen har fulgt gjennomføringen tett bl.a. gjennom jevnlige prosjektmøter. Siste rapport med tilhørende datafangst ble levert til kirkevergen den 14/2-2016.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkelig fellesråd i Sarpsborg

Ressursbruken i prosjektet

Fordi kartleggingsarbeidet viste seg å være mer omfattende og tidkrevende enn først antatt, klarte vi ikke å komme gjennom dette uten å sette den økonomiske rammen under press. Prosjektregnskapet pr. dato viser et merforbruk på ca. 50.000 kr. I tillegg kommer timeressursene som graverne våre har lagt inn i forbindelse med en nedenfor omtalt kvalitetssikring av tallene, men den delen av prosessen er blitt fanget opp uten bruk av ekstra lønnsmidler.

Presentasjon av foreløpige tall

Kirkevergen presenterte og drøftet tallene fra kartleggingen i et internt møte 7. mars hvor alle som arbeider i gravleggingstjenesten var til stede. Med utgangspunkt i kunnskapen graverne har om «sine» kirkegårder, ble det hevdet at antall ledige graver nok kunne være riktig, men at tallene uttrykker en teoretisk ledighet. Ut fra ulike hensyn og kjente tekniske og praktiske utfordringer knyttet til kirkegårdene, så visste de om en hel del graver som uten videre ikke kan tas i bruk og som tydeligvis ikke var kommet med i tellingen. For å komme til bunns i omfanget av dette, ble det besluttet å la graverne selv gjennomføre en kvalitetssikrende runde.

Endelige tall/fakta

Vi har i dag 10 kirkegårder/gravlunder med i alt 29.566 graver.

Når byggetrinn 1 for utvidelsen av Hafslund kirkegård kommer på plass, vil det totale antall graver øke med 4.258 til 33.824.

I følge lovverket skal det innenfor kommunen være en gravreserve på **minst** 3 % av befolkningen. Med dagens folketall på drøyt 54.000 innbyggere, er det formelle **minstekravet** til gravreserve på noe over 1.600 graver.

Kartleggingen viser at gravreserven på kommunenivå er oppfylt med god margin

- det totale antall ledige, ufestede graver, inkl. utvidelsen på Hafslund er 14.405
- omregnet i % av befolkningen blir dette 26 %

	Snitt antall	Snitt antall tildelte nye	Snitt antall gjenbrukte	Snitt antall slettede graver/år	Nto årlig endring i	Gravreserven	Reservens
	gravlagte/år	graver/år	graver/år	(tilbakeføring til reserven)	gravreserven	Sum ledige ufestede graver	varighet i år
Hafslund	60	17	43	37	-21	780	
Hafslund (+2016)						4 258	
Ingedal	8	2	6	5	-3	67	
St.Olav	105	25	80	61	-36	3 355	
Sb. vestre	32	15	17	5	10	475	49
Skjeberg	50	27	23	16	11	2 362	217
Skjebergdalen	6	4	3	2	1	416	378
Solli	4	2	2	2	-1	86	
Tune	187	51	137	65	-15	1 682	
Ullerøy	14	6	9	8	-3	375	
Varteig	19	12	7	11	0	533	
Samlet	482	158	325	214	-56	14 389	
		32,7 %	67,3 %		minus = reserven øker	54 710	
						Befolkn. 311215	
						Gravreserven for kommunen i %:	
						26 %	
Kommentar							
Den samlede gravreserven for kirkegårdene i Sarpsborg er pr. 31.12.2015 på 26 %. Lovens minstekrav er 3 %.							
Fordi gravreserven på 6 av kirkegårdene for tiden øker, og det er ledige graver for svært mange år på de øvrige kirkegårdene, er det ikke meningsfylt å si noe annet enn at vi i overskuelig framtid ikke behøver å bekymre oss for kirkegårdskapasiteten.							

Gravleggingspraksis - Erfaringstall

Det totale antall gravlegginger som årlig gjennomføres i Sarpsborg har de siste 10 årene variert fra 460 til 546, med et snitt på 486. I denne perioden har vi sett en tydelig økning i andelen som velger kremasjon. I 2006 var den gjennomsnittlige kremasjonsandelen på 43 %, mens den for 2015 viste seg å være på hele 52 %. Vi erfarer at økningen i antall kremasjoner hovedsakelig knytter seg til de sentrumsnære kirkegårdene, med St. Olav på topp med nærmere 97 % og med Hafslund på andreplass med 53 %. Kremasjonsandelen på Tune kirkegård er nå på 41 %.

At økningen i andelen kremasjoner har gått så fort, skyldes i stor grad vedtakene om stengning for gravlegging i kiste og behovene for utvidede fredningstider. For å kunne gjenbruke gravene i de stengte områdene, har graveierne valgt å gå over til kremasjon. Fordi utfordringene med vanskelige grunnforhold ikke kan løses med et trylleslag, må det forventes at den høye kremasjonsandelen vil vedvare.

I de siste 10 årene har årlig antall utenbygds gravlegginger variert mellom 30 og 47 tilfeller. I % av alle gravlegginger utgjør dette fra 6,5 til 9,7 %.

I den samme perioden har årlig antall graver som **slettes** ligget mellom 134 og 286 (snitt 214). Sletting av graver skjer gjerne i forbindelse med brev som kirkevergen sender ut med informasjon om muligheten for å inngå festeavtale etter at fredningstida er utløpt, eller ved utløpet av en 5-årig inngått avtale. Erfaringer viser at c. 13 % av de som får et slikt brev takker nei, hvilket resulterer i at graven da slettes. I prinsippet innebærer en sletting at graven endrer status fra "festet" til "ledig for gjenbruk".

Den gjennomførte kartleggingen viser at det gjennomsnittlige årlige behovet på 482 gravlegginger dekkes på følgende måte:

- for 325 av dem (67 %) skjer gravleggingen i eksisterende, allerede tildelte graver
- for 158 av dem (33 %) tildeles en såkalt ny, ubrukt grav (enkel eller dobbel)
- når vi i tillegg tar med alle de årlige gravene som sies opp (omtalt i avsnittet ovenfor), som i prinsippet innebærer en tilbakeføring til gravreserven, så viser det seg at netto forbruk av nye graver er overraskende få i tallet

Problematiske grunnforhold

Under normale forhold er fredningstida for en grav 20 år.

Over tid har problematiske grunnforhold tvunget fram vedtak om utvidelse av fredningstiden og stengning for kistegravlegging på store deler av kirkegårdene våre. Dette skyldes hovedsakelig det store omfanget av leire i grunnen, som over tid, når massene legges tilbake som de er, nærmest «hermetiserer» det som er gravd ned. I tillegg har økende nedbørsmengder de siste årene gjort problemet enda større, fordi massene som i utgangspunktet er vanskelige er blitt enda tettere. Det kan også se ut som om vannspeilet i enkelte områder er blitt gradvis høyere slik at det ikke lenger er mulig å grave en grav uten at den delvis fylles med vann.

Det er utviklet teknologi som kan tas i bruk for å hjelpe naturen med å bryte ned likene som er innelukket i leira. Metoden omtales som «miljøstabilisering ved injisering av kalk». Omfanget

av denne typen utfordringer i Sarpsborg kommune er så stort, at det bør vurderes om denne typen tiltak skal gjennomføres. Pr. dato er det kun ett firma i markedet som kan gjennomføre slike opprydninger, hvilket er NOMIAS (www.nomias.no)

Fordi gravreserven for tiden er så høy som den er (26 %), vil argumentene for et slikt tiltak ligge mer på det etiske planet enn på det praktisk/tekniske. Kostnadene for en slik opprydning vil være noe over 4.500 kr pr. kalket grav pluss mva. Til sammenligning er gjennomsnittskostnaden for de nye gravene som nå opparbeides på Hafslund budsjettert til 12.500 kr. Om vi velger å frigjøre stengte kistegraver gjennom kalking, må vi være klar over at jordsmonnet i gravene etter en slik behandling nærmest blir sterilt, hvilket innebærer at nedbryting heller ikke vil gå som den skal i disse massene. En slik opprydning gir dermed effekt for kun en gravleggingsrunde, med mindre det i forkant av gjenbruken foretas masseutskift og at vi drenerer på nytt.

Selv om utfordringene med tette masser/leire har vært kjent i mange år, ble det heller ikke under den forrige store utvidelsen fullt ut tatt hensyn til disse problemene. For å kompensere for dette, på den nye delen av Skjeberg kirkegård, bør de feltene som enda ikke er tatt i bruk helt eller delvis masseutskiftes, felt for felt eller alternativt grav for grav.

Utfordringen med tette masser og målsettingen om gjenbruk etter 20 år har vært et hovedfokus i prosjekteringen av kirkegårdsutvidelsen på Hafslund.

Ut fra det faktum at det i mer enn 10 år har vært arbeidet med å få til kirkegårdsutvidelsen på Hafslund, at det relativt nylig har vært arbeidet med planer om å utvide kirkegården ved Ingedal kirke og at det relativt nylig er anskaffet arealer til utvidelse av kirkegården ved Tune kirke, er det noe overraskende å registrere at kravet til gravreserve viser seg å være oppfylt med god margin på samtlige av våre gravplasser/kirkegårder.

Gravkartene

Vi ser et stort behov for å oppdatere og modernisere gravkartene våre.

En av grunnene til det er at mange av kartene våre er gamle, slitte og med mye håndskrevne oppdateringer. Fordi vi er bekymret for de mange avvikene som har vist seg å være mellom kart, terreng og også mot gravregisterets mer enkle kartskisser, og fordi hovedkartene ikke finnes i noen annen digital form enn tidligere scannede eller avfotograverte kopier, så er det behov for å videreføre dette prosjektet med oppmålinger og nytegning av kart. For å sikre oss mot tap av viktige kart f.eks. i en eventuell brann, vil kirkevergen sørge for avfotografering/scanning av dagens brukskart og senere gjenta dette et par ganger i året inntil kartutfordringen er løst.

I følge dagens regelverk for anlegging av kirkegårder skal kirkegårdskartene som utarbeides leveres i en heldigital form. Dette åpner for muligheten til å bruke kartene ute på nettet, både internt og ut mot de som ønsker å finne ut hvor noen ligger begravet. Digitalt kart på dette nivået vil foreligge for den utvidede delen av Hafslund.

DEN NORSKE KIRKE

Kirkelig fellesråd i Sarpsborg

Krematoriedriften

Fordi kremasjonsdrift er en del av gravleggingstjenesten og fordi andelen kremasjoner virker inn på det framtidige behovet for gravarealer, mener kirkevergen det er riktig også å si noen om krematoriet vårt.

Kremasjonsovn med omliggende systemer er 17 år gammel.

Den ble anskaffet i en tid da kremasjonsbehovet var noen hundre kister i året. I dag kan vi si at krematoriet i Sarpsborg betjener så å si hele Østfold, og sum antall kremasjoner i 2015 var på 1153.

De siste par årene har vi hatt problemer med å holde stabil drift.

Når driftsstans gjør at vi ikke rekker 5 kremasjoner om dagen, hopper det seg raskt opp i kjølecellene. Om problemene vedvarer, må vi relativt raskt trekke veksler på krematoriet i Halden, på Alfaset i Oslo eller Vestfold krematorium.

Fordi utviklingen ser ut til å gå mot en stadig økende andel kremasjoner, vil vi om ikke lenge måtte vurdere å innføre 2-skiftordning.

Rent generelt er det bra for en kremasjonsovn å bli mye brukt, men økt bruk fører også til hyppigere service og mer reparasjoner.

Rundt ovnen er det mange ulike systemer som skal holdes i orden.

Vi nevner pumper, dyser og spjeld, etterbrenningskammer, system for nedkjøling av røykgassene, filter som sørger for at røyken som slippes ut i pipa renses for farlige stoffer. Her finnes trykkluftsystemer, mange ventiler, elektronisk overvåking og styringssystemer.

Trafikken som knytter seg til levering av kister og henting av urner i kombinasjon med de mange seremoniene som foregår i bygningen og også aktiviteten rundt selve kirkegårdsdriften gjør at St. Olav ikke lenger er et rolig sted å komme til. Innimellom er trafikksituasjonen inne ved krematoriet noe kaotisk.

Selv om en nylig innhentet tilstandsrapport for selve kremasjonsovn forteller at denne kan leve i mange år til, så er det gode grunner for å sette i gang arbeidet med å planlegge et nytt, framtidsrettet krematorium for Østfold. Kirkevergen foreslår at det sendes ut brev via kirkevergene i Østfold med oppfordring til å drøfte et mulig samarbeid hvor alle kommunene går inn med midler og forpliktende avtaler om bruk, at det etableres et IKS, som låner midlene som trengs for å bygge et nytt krematorium.

Vennlig hilsen

Sarpsborg kirkelige fellesråd

Jon Veflingstad

Kirkeverge

Vedlegg: Tallrapporter

Vedlegg: Kirkevergens kommentarer til stilte spørsmål

Prosjekt gravkapasitet Vedlegg til rapport Tallrapporter

Samlerapport 1: Antall graver fordelt på kategorier

Kirkegård	Kistegraver	Kistegraver omregulert til urnegraver	Urnegraver	Sum	Andel kistegraver %	Andel urnegraver %
Hafslund	1 524	1 692	247	3 463	44 %	56 %
Ingedal	578	0	0	578	100 %	0 %
St.Olav	0	3 054	4 016	7 070	0 %	100 %
Sb. vestre	1 342	0	0	1 342	100 %	0 %
Skjeberg	2 679	1 559	555	4 793	56 %	44 %
Skjebergdalen	420	280	0	700	60 %	40 %
Solli	281	0	0	281	100 %	0 %
Tune	6 663	968	966	8 597	78 %	22 %
Ullerøy	982	133	91	1 206	81 %	19 %
Varteig	791	712	33	1 536	51 %	49 %
Sum 2016	15 260	8 398	5 908	29 566	52 %	48 %
Hafslund (+2016)	1 687		2 571	4 258	40 %	60 %
Sum 2017	16 947	8 398	8 479	33 824	50 %	50 %

Samlerapport 2: Fordeling i forhold til bruken av gravene (K=kister, U=urner)

Kirkegård	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	K	U	K	U	K	U	K	U	K	U	K	U	K	U	K	U	K	U	K	U
Hafslund	52	22	48	23	32	18	23	26	35	20	33	29	33	22	27	24	31	41	23	26
Ingedal	6	2	4	0	9	0	4	1	8	0	2	0	6	0	4	1	7	0	8	0
St.Olav	5	107	9	103	2	118	1	120	2	94	1	131	0	115	3	109	2	132	3	112
Sb. vestre	37	2	21	5	32	4	41	3	36	3	33	5	34	2	30	6	32	5	24	3
Skjeberg	28	9	40	16	28	13	38	10	41	10	45	17	37	21	38	14	32	14	34	21
Skjebergdalen	0	0	7	2	7	2	6	2	3	1	1	0	3	1	7	1	5	3	3	1
Solli	4	1	5	0	3	0	4	1	1	1	5	0	1	1	1	1	2	1	4	0
Tune	94	39	131	74	122	57	114	57	131	57	102	62	112	48	123	45	134	74	98	69
Ullerøy	9	3	8	0	13	1	12	2	14	1	12	1	15	1	7	3	10	4	9	5
Varteig	17	2	12	1	15	7	12	2	13	0	15	4	11	4	16	0	14	3	17	3
Sum	252	187	285	224	263	220	255	224	284	187	249	249	252	215	256	204	269	277	223	240
Hafslund	30 %		32 %		36 %		53 %		36 %		47 %		40 %		47 %		57 %		53 %	
Ingedal	25 %		0 %		0 %		20 %		0 %		0 %		0 %		20 %		0 %		0 %	
St.Olav	96 %		92 %		98 %		99 %		98 %		99 %		100 %		97 %		99 %		97 %	
Sb. vestre	5 %		19 %		11 %		7 %		8 %		13 %		6 %		17 %		14 %		11 %	
Skjeberg	24 %		29 %		32 %		21 %		20 %		27 %		36 %		27 %		30 %		38 %	
Skjebergdalen			22 %		22 %		25 %		25 %		0 %		25 %		13 %		38 %		25 %	
Solli	20 %		0 %		0 %		20 %		50 %		0 %		50 %		50 %		33 %		0 %	
Tune	29 %		36 %		32 %		33 %		30 %		38 %		30 %		27 %		36 %		41 %	
Ullerøy	25 %		0 %		7 %		14 %		7 %		8 %		6 %		30 %		29 %		36 %	
Varteig	11 %		8 %		32 %		14 %		0 %		21 %		27 %		0 %		18 %		15 %	
Totalt	43 %		44 %		46 %		47 %		40 %		50 %		46 %		44 %		51 %		52 %	

DEN NORSKE KIRKE

Kirkelig fellesråd i Sarpsborg

Samlerapport 3: Gravreservens varighet

	Snitt antall gravlagte/år	Snitt antall tildelte nye graver/år	Snitt antall gjenbrukte graver/år	Snitt antall slettede graver/år (tilbakeføring til reserven)	Nto årlig endring i gravreserven	Gravreserven Sum ledige ufestede graver	Reservens varighet i år
Hafslund	60	17	43	37	-21	780	
Hafslund (+2016)						4 258	
Ingedal	8	2	6	5	-3	67	
St.Olav	105	25	80	61	-36	3 355	
Sb. vestre	32	15	17	5	10	475	49
Skjeberg	50	27	23	16	11	2 362	217
Skjebergdalen	6	4	3	2	1	416	378
Solli	4	2	2	2	-1	86	
Tune	187	51	137	65	-15	1 682	
Ullerøy	14	6	9	8	-3	375	
Varteig	19	12	7	11	0	533	
Samlet	482	158	325	214	-56	14 389	
		32,7 %	67,3 %		minus = reserven øker	54 710 Befolkn. 311215	
						Gravreserven for kommunen i %:	
						26 %	
Kommentar							
Den samlede gravreserven for kirkegårdene i Sarpsborg er pr. 31.12.2015 på 26 %. Lovens minstekrav er 3 %.							
Fordi gravreserven på 6 av kirkegårdene for tiden øker, og det er ledige graver for svært mange år på de øvrige kirkegårdene, er det ikke meningsfylt å si noe annet enn at vi i overskuelig framtid ikke behøver å bekymre oss for kirkegårdskapasiteten.							

Samlerapport 4: Situasjonen for særskilt tilrettelagte graver

TOTALT ANTALL GRAVER									
Kirkegård	Ledige ufestede kistegraver	Ubrukte festede kistegraver	Brukne kistegraver	Totalt antall graver					
Tune felt 53	0	0	28	28					
Tune felt 62	100	17	68	185					
Sum	100	17	96	213					
TOTALT ANTALL GRAVLAGTE FORDELT PÅ INNENBYS (I) OG UTENBYSBOENDE (U)									
Kirkegård	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Tune felt 53 - (Sb vestre)	0	1(U)	0	0	0	1(U)	0	0	0
Tune felt 62 - (Tune)	5 (I) + 1 (U)	3 (I) + 3 (U)	2 (I) + 6 (U)	5 (I) + 4 (U)	2 (I) + 1 (U)	2 (I) + 2 (U)	5 (I) + 2 (U)	3 (I) + 2 (U)	4 (I) + 4 (U)
Sum	5 (I) + 1 (U) = 6	3 (I) + 4 (U) = 7	2 (I) + 6 (U) = 8	5 (I) + 4 (U) = 9	2 (I) + 1 (U) = 3	2 (I) + 3 (U) = 5	5 (I) + 2 (U) = 7	3 (I) + 2 (U) = 5	4 (I) + 4 (U) = 8
FORDELING PÅ GRAVTYPE									
Gravtype	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ny enkel	6	5	6	6	2	2	5	4	4
Ny dobbel	0	1	1	3	1	3	2	1	3
Ubrukt festet grav	0	1	1	0	0	0	0	0	1
Sum	6	7	8	9	3	5	7	5	8

Prosjekt gravkapasitet

Vedlegg til rapport

Kirkevergens kommentarer til spørsmål som kommunen har stilt i forbindelse med utredningen.

«I hvilken grad skal man vektlegge ønsker om å ha gravplasser tilgjengelig ved alle kirkegårder kontra kommunens behov for å bygge ut og drifte gravsteder kostnadseffektivt?»

Tallmaterialet fra den gjennomførte kartleggingen viser at det er et godt rom for også i framtida å kunne tilby full valgfrihet når det gjelder gravplass.

«Det skal utarbeides en strategi for framtidige utvidelser av gravkapasiteten.»

Det er allerede anskaffet grunn til framtidige utvidelser ved følgende kirkegårder:

- Ingedal
- Tune
- Hafslund

Kartleggingen har også vist at det finnes muligheter for opparbeidelse av nye gravarealer innenfor eksisterende kirkegård ved Solli kirke.

«Er det tilstrekkelig kapasitet noen steder og knapphet andre?»

Slik situasjonen og erfaringene er nå, synes det ikke å være knapphet på graver ved noen av kirkegårdene våre. Hvordan dette vil utvikle seg videre framover har med demografiske trekk å gjøre og eventuelle satsninger som kommunen gjør for å påvirke bosettingsmønsteret i kommunen.

«Hva vil det koste å opprettholde tilbud om gravlegging på nærmeste eksisterende kirkegård kontra mer sentraliserte løsninger?»

Siden det i overskuelig framtid ikke synes å være behov for å bruke penger på ytterligere kirkegårdsutvidelser i Sarpsborg, er dette spørsmålet ikke så aktuelt å svare på.

Sammenlignet med andre fellesråd drives gravleggingstjenesten i Sarpsborg på en kostnadseffektiv måte. Kirkevergen anbefaler derfor å opprettholde tilbudet om gravlegging på nærmeste eksisterende kirkegård.

Med utvidelsen på Hafslund kirkegård, ligger det antakelig til rette for å løse opp innstrammingen som for en del år siden ble innrettet for gravsona.

- Et eventuelt prosjekt for opprydning i stengte graver/gravfelt?**
- hva er potensialet for frigjøring/gjenbruk av blokkerte graver?
- hva vil det koste å rydde opp? (kalking?) (drenering?)

Under henvisning til de positive tallene fra kartleggingen av ledige graver, synes ikke en slik opprydning å være særlig aktuell ut fra en økonomisk synsvinkel.

Kirkevergen har registrert debatten i lokalsamfunnet rundt den omfattende bruken av stengning for kistegravlegging. Mange hevder at utviklingen de siste årene, med økt bruk av kremasjon, ikke hadde vært like positiv om gravene kunne gjenbrukes til kistegravlegging. Her har vi også etiske avveininger som man ikke kan ta lett på.

Å regne på omfanget av og kostnadene for et eventuelt opprydningsprosjekt, vil ha så mange uklare parametere at det på stående fot ikke vil være mulig å gi et godt svar. Det må blant annet gis omfattende informasjon til hver enkelt graveier. Fordi vi antakelig ikke har anledning til å overse graveiere som ikke godkjenner kalking for sin grav, vil det bli svært utfordrende å gjennomføre en fullstendig opprydning inklusive drenering.

**«Hvordan er utviklingstrekkene for valg av gravleggingsform?- kistegrav- urnegrav
Hvilken utvikling ser vi for oss i de nærmeste 10-årene? (ref. statistikk i NOU 2/2014)»**

Se vedlagte tallmateriale/tabeller.

«Bør det ved framtidige utvidelser legges mer til rette for urnegravlegging?»

Fordi det i overskuelig framtid ikke vil være behov for å legge ut mere arealer til kirkegård, synes dette spørsmålet å være lite relevant.

Etterspørselen etter nye urnegraver synes å stemme rimelig bra med hvordan fordelingen mellom kistegraver og urnegraver faktisk er ute på kirkegårdene. Hvis de kistegravfeltene som i dag er stengt gjenåpnes, vil dette bilde forrykkes, men da vil vi over tid også få en nedgang i etterspørselen etter urnegraver fordi mange da vil velge å gå tilbake til kistegravlegging.